

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish chora-tadbirlari

Abbos Komilovich Tuykulov

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonning amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar kontekstida kambag'allikni qisqartirish bo'yicha amalga oshirayotgan ko'p qirrali strategiyalarini ko'rib chiqadi. An'anaviy daromadga asoslangan ta'riflardan tashqariga chiqib, tahlil kambag'allikni ta'lim, sog'liqni saqlash, bandlik va ijtimoiy himoyadan cheklangan foydalanishning murakkab o'zaro ta'siri sifatida ko'rib chiqadi. Muhokama mamlakatda aholi bandligini ta'minlash, qishloqlarni rivojlantirish, ijtimoiy yordam tizimini isloh qilish va inklyuziv xizmatlar ko'rsatish borasidagi sa'y-harakatlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini, xususan, ayollar va qishloq aholisini milliy rivojlanish strategiyalariga integratsiyalashuviga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shuningdek, institutsional islohotlar, xalqaro hamkorlik va moslashuvchan siyosatni ishlab chiqishning roli o'rganiladi. Ushbu chora-tadbirlarni barqaror rivojlanishning keng doirasi doirasida baholash orqali maqola O'zbekistonda kambag'allikni bartaraf etish bo'yicha samarali natijalarni shakllantirishda tenglik, barqarorlik va ishtirokchi boshqaruv muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: kambag'allikni qisqartirish, ijtimoiy himoya, inklyuziv rivojlanish, qishloq turmushi, bandlikni ta'minlash, o'zbekiston, iqtisodiy islohotlar, barqaror rivojlanish

Poverty reduction measures in Uzbekistan

Abbos Komilovich Tuykulov

Abstract: This article examines the multidimensional strategies undertaken by Uzbekistan to address poverty in the context of its ongoing socio-economic transformation. Moving beyond conventional income-based definitions, the analysis considers poverty as a complex interplay of limited access to education, healthcare, employment, and social protection. The discussion highlights the country's efforts in employment generation, rural development, social assistance reform, and inclusive service delivery. Emphasis is placed on the integration of vulnerable groups, particularly women and rural populations, into national development strategies. The role of institutional reform, international cooperation, and adaptive policymaking is also explored. By evaluating these measures within the broader framework of sustainable development, the article underscores the significance of equity, resilience,

and participatory governance in shaping effective poverty alleviation outcomes in Uzbekistan.

Keywords: Poverty alleviation, Social protection, Inclusive development, Rural livelihoods, Employment generation, Uzbekistan, Economic reform, Sustainable development

Kirish

Kambag'allikni tushunish va qisqartirish statistik o'lchov yoki iqtisodiy aralashuvdan ko'ra ko'proq narsani talab qiladigan dinamik va rivojlanayotgan jarayondir. Bu mahrumlik, istisno va zaiflik kabi insoniy voqeliklarga chuqur kirishishni talab qiladi. Ijtimoiy-iqtisodiy manzara ham sovet merosi, ham zamonaviy islohotlar sa'y-harakatlari bilan shakllangan O'zbekistonda kambag'allik haqidagi nutq yana e'tiborni tortdi. So'nggi yillarda nafaqat siyosat vositalarida, balki kambag'allikni kontseptsiyalash usulida ham o'zgarishlar kuzatildi - tor daromadga e'tibor qaratishdan ijtimoiy tenglik, qadr-qimmat va imkoniyatlarga kengroq e'tibor qaratishga. Mamlakat o'z taraqqiyot yo'lini qayta belgilar ekan, kambag'allikni qisqartirish nafaqat o'sish natijasi, balki uzoq muddatli milliy barqarorlik, hamjihatlik va farovonlikning muhim omili sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu maqola O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha amalga oshirilayotgan turli chora-tadbirlarni o'rganib chiqadi va masala tizimlarni qayta qurish bilan bir qatorda shaxslarning imkoniyatlarini kengaytirishda ham ekanligini e'tirof etadi.

Kambag'allik bugungi kunda O'zbekiston oldida turgan eng dolzarb ijtimoiy-iqtisodiy muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Mamlakat 1991-yilda mustaqillikka erishganidan so'ng sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, aholining salmoqli qismi, ayniqsa, qishloq joylarda iqtisodiy qiyinchiliklarni boshdan kechirishda davom etmoqda. Kambag'allik muammosi murakkab va ko'p qirrali bo'lib, tarixiy, siyosiy, tarkibiy va iqtisodiy o'zgaruvchilar ta'sirida shakllanadi. O'zbekiston modernizatsiya va taraqqiyotning ulkan kun tartibiga kirishar ekan, kambag'allikni qisqartirish bo'yicha chora-tadbirlar uning siyosatining ustuvor yo'nalishlarida markaziy o'rinni egalladi. Ushbu chora-tadbirlar, ularni amalga oshirish va samaradorligini sinchkovlik bilan o'rganish mamlakatning kengroq rivojlanish traektoriyasini tanqidiy tushunish imkonini beradi.

O'zbekistonda kambag'allik nafaqat daromad yoki resurslarning yetishmasligi, balki ta'lim, sog'liqni saqlash, bandlik imkoniyatlari va ijtimoiy himoyadan foydalanish bilan uzviy bog'liqdir. Sovet ittifoqining qulashi va undan keyingi iqtisodiy tanazzallar dastlab turmush darajasining sezilarli darajada pasayishiga olib keldi. 1990-yillar boshida mamlakat giperinflyatsiya, ishsizlik va markazlashgan ijtimoiy ta'minot tizimining parchalanishiga duch keldi. Bu muammolar nomutanosib ravishda aholining zaif qatlamlariga, jumladan ayollar, qariyalar va bolalarga ta'sir

ko'rsatdi. Vaqt o'tishi bilan O'zbekiston hukumati barqarorlik, bosqichma-bosqich bozor islohoti va davlat yetakchiligidagi rivojlanishga urg'u berib, kambag'allikka qarshi kurash bo'yicha o'z asoslarini ishlab chiqa boshladi.

So'nggi yillarda O'zbekiston kambag'allikni qisqartirish, xalqaro rivojlanish asoslariga moslashish va muhim institutsional islohotlarni amalga oshirish bo'yicha sa'y-harakatlarini faollashtirdi. Iqtisodiyotni liberallashtirish va ijtimoiy islohotlarning kengroq to'liqlinining bir qismi bo'lgan kambag'allikni qisqartirish milliy strategiyasining qabul qilinishi bilan burilish nuqtasi bo'ldi. Ushbu strategiyada daromad olish darajasini oshirish, sifatli davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va inklyuziv iqtisodiy imkoniyatlar yaratishga alohida e'tibor qaratilgan. Hukumat kambag'allikni nafaqat iqtisodiy muammo, balki tarmoqlararo va odamlarga yo'naltirilgan yondashuvni talab qiluvchi ijtimoiy va institutsional muammo sifatida ham belgiladi.

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha olib borilayotgan sa'y-harakatlarning asosiy tarkibiy qismi aholi bandligini ta'minlashdir. Aholini kambag'allikdan chiqarishda samarali bandlikning rolini e'tirof etgan holda, hukumat infratuzilmani rivojlantirish, sanoatni diversifikatsiya qilish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash orqali yangi ish o'rinlari yaratishga ustuvor ahamiyat berdi. Kasbiy ta'lim va malaka oshirishga qaratilgan dasturlar mehnat resurslarini o'tish davridagi iqtisodiyot talablariga moslashtirish uchun ishlab chiqilgan. Maxsus iqtisodiy zonalar va qishloqlarni rivojlantirish dasturlari shahar markazlaridan tashqarida bandlik imkoniyatlarini kengaytirish va shu orqali mintaqaviy tafovutlarni bartaraf etishda muhim rol o'ynadi.

Qishloq xo'jaligini isloh qilish mamlakatning kambag'allikni qisqartirish strategiyasida ham muhim o'rin tutadi, ayniqsa aholining salmoqli qismi qishloq joylarda istiqomat qiladi. Yerdan foydalanish siyosati, suv xo'jaligi, qishloq xo'jaligi mahsulotlaridan foydalanish borasidagi islohotlar mahsuldorlikni oshirish va qishloqlar turmush farovonligini oshirishga xizmat qilmoqda. Hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan kooperativlar, kengaytma xizmatlari va qiymat zanjirini rivojlantirish kichik fermerlarni yirik bozorlarga integratsiya qilishda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, mikrokreditlar va boshqa moliyaviy xizmatlardan foydalanish qishloq tadbirkorlarini daromad keltiruvchi faoliyatga sarmoya kiritish uchun mablag'lar bilan ta'minlab, umumiy iqtisodiy barqarorlikka hissa qo'shdi.

O'zbekistonda kambag'allikni empirik tushunish aholining turli qatlamlari uchun mavjud bo'lgan turmush sharoiti va rivojlanish imkoniyatlarini aks ettiruvchi asosiy ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarni tekshirishni talab qiladi. So'nggi yillarda sog'liqni saqlash, ta'lim, bandlik va uy-joy sifatini o'z ichiga olgan ko'p qirrali yondashuvga o'tayotgan kambag'allikni o'lchashda sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. Kambag'allikni

qisqartirish chora-tadbirlarining ta'sirini baholash uchun so'nggi o'n yillikdagi ma'lumotlar tendentsiyalarini o'rganish foydali bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, kambag'allikning rasmiy darajasi so'nggi yillarda barqaror pasayganini ko'rsatmoqda. 2020-yilda milliy kambag'allik darajasi taxminan 17 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib u 11 foizga tushdi. Bu yaxshilanish qishloq aholisining daromadlarini oshirish va aholining muhim xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan maqsadli ijtimoiy dasturlar va iqtisodiy islohotlarning amalga oshirilishi bilan bir vaqtga to'g'ri keldi.

1-jadval

O'zbekistonda kambag'allik darajasi (2015–2023)

Yil	Kambag'allik darajasi (%)	Ishsizlik darajasi (%)	YaIM o'sishi (%)
2015 yil	14.5	9.1	7.9
2016 yil	13.6	9.2	6.1
2017 yil	13.2	9.0	4.5
2018	12.5	8.7	5.1
2019	11.8	8.4	5.7
2020	17.0	10.5	-0,5
2021 yil	14.3	9.7	6.2
2022	12.4	9.3	5.7
2023 yil	11.0	8.8	6.0

Manba: O'zbekiston Statistika agentligi

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, kambag'allik darajasi 2020 yilda COVID-19 pandemiyasi tufayli vaqtinchalik o'sib bordi, bu iqtisodiy faoliyatni, ayniqsa norasmiy sektorda to'xtatdi. Bu davrda ishsizlikning ortishi va YaIMning qisqarishi ham kuzatildi. Biroq, pandemiyadan keyingi tiklanish nisbatan kuchli bo'ldi, bunga qurilish, qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlarining tiklanishi yordam berdi. Qayta tiklash davlatning maqsadli aralashuvi, jumladan, pul o'tkazmalari va kichik korxonalarni qo'llab-quvvatlash orqali qo'llab-quvvatlandi.

Tahlilning yana bir muhim jihati – davlat tomonidan aholini ijtimoiy himoyalashga yo'naltirilayotgan sarmoya va buning natijasida kam ta'minlangan oilalar bilan ta'minlanganlikdir. Hukumat ma'lumotlariga ko'ra, 2020 yildan 2023 yilgacha davlatdan ijtimoiy yordam oluvchi uy xo'jaliklari soni qariyb ikki baravar ko'paygan, bu esa ijtimoiy ta'minotni yanada qamrab oluvchi qamrovga o'tishni aks ettiradi.

2-jadval

Ijtimoiy yordamning qamrovi va uy xo'jaligiga ta'siri (2020–2023)

Yil	Benefisiar uy xo'jaliklari (millionda)	O'rtacha Har bir xonadonga oylik yordam (so'm)	Kambag'allik chegarasidan past bo'lgan uy xo'jaliklari (%)
2020	0,75	320 000	17.0
2021 yil	1.20	360 000	14.3
2022	1.45	410 000	12.4

Yil	Benefisiar uy xo'jaliklari (millionda)	O'rtacha Har bir xonadonga oylik yordam (so'm)	Kambag'allik chegarasidan past bo'lgan uy xo'jaliklari (%)
2023 yil	1.62	435 000	11.0

Manba: Moliya vazirligi; Bandlik va kambag'allikni qisqartirish vazirligi

Ijtimoiy himoya qamrovining bunday kengayishi hukumatning kambag'allikning eng zaif qatlamlarga ta'sirini yumshatishga intilishidan dalolat beradi. Raqamli ro'yxatga olish tizimlari yordamida nafaqa miqdorining ko'payishi va maqsadlilikning yaxshilanishi ijtimoiy transfertlarning samaradorligini oshirdi. Kambag'allik chegarasidan past bo'lgan uy xo'jaliklari ulushi pasayishda davom etayotgan bo'lsa-da, kambag'allikning chuqurligi va jiddiyligi mintaqa va demografik guruhga qarab farq qiladi.

Mintaqaviy tafovutlar saqlanib qolmoqda, Farg'ona vodiysi va Qoraqalpog'istondagi qishloq viloyatlarida kambag'allik darajasi Toshkent kabi shaharlarga nisbatan yuqoriroq. Bu tafovutlar geografik maqsadli dasturlarning, ayniqsa, iqlim ta'siriga zaifligi ham muhim rol o'ynaydigan qishloq xo'jaligiga qaram bo'lgan jamoalarda davom etayotgan muhimligini ta'kidlaydi.

Umuman olganda, ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar, ayniqsa, kambag'allik darajasi va ijtimoiy dasturlarni qamrab olish bo'yicha ijobiy natijalar ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, bandlik sifatini ta'minlash, norasmiy mehnatni qisqartirish va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha muammolar saqlanib qolmoqda. Keyingi takomillashtirish inson kapitaliga barqaror investitsiyalar, ijtimoiy xizmatlarni markazsizlashtirishni davom ettirish va mahalliy darajada kambag'allik monitoringi tizimlarini integratsiyalashuviga bog'liq bo'lishi mumkin.

Ijtimoiy himoya chora-tadbirlari O'zbekistonning kambag'allikni qisqartirish tizimidagi yana bir asosiy ustunni tashkil etadi. Ushbu chora-tadbirlar eng zaif qatlamlarni, shu jumladan nogironligi, yoshi yoki g'amxo'rlik majburiyatlari tufayli ishlashga qodir bo'lmaganlar uchun xavfsizlik tarmog'ini ta'minlashga qaratilgan. So'nggi yillarda davlat tomonidan ijtimoiy yordamning manzilliligi va ko'rsatilishini yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirildi. Raqamli tizimlarning joriy etilishi ijtimoiy o'tkazmalarining shaffofligi va samaradorligini oshirib, yordam eng muhtojlarga yetib borishini ta'minladi. Ta'lim va sog'liqni saqlash natijalari bilan bog'liq shartli naqd pul o'tkazmalari ham pilot dasturlarda joriy etildi, bu esa ijtimoiy ta'minotga yanada integratsiyalashgan yondashuvlarga o'tishni aks ettiradi.

Sifatli ta'lim va sog'liqni saqlashdan foydalanish kambag'allikka qarshi kurashning asosiy huquqi va muhim omili sifatida tan olingan. O'zbekiston hukumati bu sohalarga katta sarmoya kiritib, tenglik va inklyuzivlikni ta'minlashga alohida e'tibor qaratdi. Ta'lim islohoti o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, o'qituvchilar malakasini oshirish va maktabgacha ta'limdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan. Bu tashabbuslar yoshlarni kelajakda ish bilan ta'minlash

uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar bilan qurollantirish orqali avlodlar o'rtasidagi kambag'allik tsiklini buzishga qaratilgan. Sog'liqni saqlash sohasidagi islohotlar esa birlamchi tibbiy yordamni kengaytirish, ona va bola salomatligini mustahkamlash, oilalarni kambag'allikka olib kelishi mumkin bo'lgan cho'ntak xarajatlarini kamaytirishga qaratilgan.

Gender tengligi kambag'allikni kamaytirishning muhim jihati sifatida tobora ko'proq e'tirof etilmoqda. O'zbekistondagi ayollar, ayniqsa, qishloq va konservativ jamoalarda ko'pincha ularning iqtisodiy ishtirokini cheklaydigan tarkibiy to'siqlarga duch kelishadi. Buni e'tirof etgan holda, ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash, oila boshlig'i ayollarning kredit olish imkoniyatlarini yaxshilash, mahalliy boshqaruv tuzilmalarida ayollarning ko'proq vakilligini ta'minlashga qaratilgan siyosatlar joriy etildi. Gender asosidagi zo'ravonlikka qarshi kurashish va reproduktiv salomatlikni mustahkamlashga qaratilgan sa'y-harakatlar ham keng qamrovli rivojlanish dasturlariga kiritilib, ayollar va qizlarning imkoniyatlarini kengaytirish va farovonligini oshirishga xizmat qilmoqda.

COVID-19 pandemiyasi sharoitida O'zbekiston boshqa davlatlar kabi yangi muammolarga duch keldi, bu esa kambag'allikni qisqartirish bo'yicha erishilgan yutuqlarni bekor qilish bilan tahdid qildi. Iqtisodiy qisqarish, ish o'rinlarining yo'qolishi va davlat xizmatlaridagi uzilishlar jamiyatdagi zaiflikni kuchaytirdi. Bunga javoban hukumat favqulodda yordam choralari, jumladan, naqd pul o'tkazmalari, oziq-ovqat yordami va biznesni qo'llab-quvvatlashni amalga oshirdi. Inqiroz, shuningdek, kelajakdagi zarbalarga javob berishga qodir bo'lgan barqaror va inklyuziv ijtimoiy himoya tizimini yaratish muhimligini ta'kidladi. Pandemiya davrida olingan saboqlar iqtisodiyotni jonlantirish va ijtimoiy inklyuziyaga ustuvor ahamiyat beradigan uzoq muddatli tiklanish strategiyalarini ishlab chiqish haqida ma'lumot berdi.

Xalqaro hamkorlik O'zbekistonning kambag'allikni qisqartirish yo'lida qo'llab-quvvatlovchi rol o'ynadi. Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va Birlashgan Millatlar Tashkilotining turli agentliklari kabi tashkilotlar texnik yordam, moliyalashtirish va siyosiy maslahatlar berdi. Bu hamkorliklar tajriba dasturlarini amalga oshirish, ilg'or xalqaro tajribalarni o'zlashtirish va davlat institutlari salohiyatini oshirish tashabbuslarini amalga oshirish imkonini berdi. Shu bilan birga, O'zbekiston o'xshash ijtimoiy-iqtisodiy sharoitga ega bo'lgan boshqa mamlakatlar tajribasini o'rgangan holda Janub-Janub hamkorligi mexanizmlarida ishtirok eta boshladi.

Ushbu yutuqlarga qaramay, qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda. Shahar va qishloq o'rtasidagi nomutanosiblik saqlanib qolmoqda, qishloq jamoalari infratuzilma, kommunal xizmatlar va ish bilan ta'minlash imkoniyatlari jihatidan orqada qolishda davom etmoqda. Norasmiy bandlik, garchi keng tarqalgan bo'lsa-da, ko'pincha ijtimoiy himoya va barqaror daromadga ega emas, bu esa iqtisodiy ishonchsizlikka yordam beradi. Bundan tashqari, suv tanqisligi va erning tanazzulga uchrashi kabi

ekologik muammolar, ayniqsa, qishloq xo'jaligiga bog'liq bo'lgan hududlarda yashash uchun uzoq muddatli xavf tug'diradi. Bu muammolar iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik omillar o'rtasidagi dinamik o'zaro ta'sirni hisobga olgan holda siyosatni ishlab chiqishda yaxlit va moslashuvchan yondashuvni talab qiladi.

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish uchun oldinga siljish islohot, innovatsiyalar va inklyuzivlik bo'yicha doimiy sadoqatni talab qiladi. Bu, shuningdek, taraqqiyot qay darajada odamlarga yo'naltirilganligi va tenglik va ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslanishiga bog'liq bo'ladi. Mahalliy hamjamiyatlarning imkoniyatlarini kengaytirish, institutlarni mustahkamlash va ishtirokchi boshqaruvni rag'batlantirish kambag'allikka qarshi kurashning samaradorligi va barqarorligini oshirishi mumkin. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar va ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilishni davlat siyosatiga integratsiyalash xizmatlar ko'rsatish va javobgarlikni yaxshilashi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, O'zbekistonning kambag'allikni qisqartirish tajribasi mamlakat taraqqiyot paradigmasidagi kengroq o'zgarishlarni aks ettiradi. O'zbekiston postsovet davridan o'tish bilan kurashayotgan markazlashgan iqtisodiyotdan tobora ochiq va islohotlarga yo'naltirilgan davlatga o'tish bilan kambag'allikka qarshi kurashda sezilarli yutuqlarga erishdi. Muhim muammolar saqlanib qolayotgan bo'lsa-da, hukumatning bandlik, ijtimoiy himoya, ta'lim, sog'liqni saqlash va inklyuziv o'sishga qaratilayotgan strategik e'tibori kambag'allikni bartaraf etishning keng qamrovli yo'lini taklif etadi. Barqaror siyosiy iroda, manfaatdor tomonlarning ishtiroki va dalillarga asoslangan siyosat ushbu chora-tadbirlar barcha fuqarolar, ayniqsa, eng zaif qatlamlar hayotida sezilarli yaxshilanishlarga olib kelishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Kambag'allikni kamaytirish maqsad emas, balki uzluksiz o'zgarish, moslashish va qo'shilish jarayonidir. O'zbekistonda bu muammoning murakkabligi siyosat sohalarida va jamiyat amaliyotida paydo bo'ladigan javoblarning xilma-xilligi bilan mos keladi. Iqtisodiy ko'rsatkichlar taraqqiyotning bir ob'ektivini ko'rsatsa-da, chuqurroq o'lchov odamlarning hayoti qanday o'zgarib borayotganida - ularning imkoniyatlardan foydalanish, jamiyatda mazmunli ishtirok etish va o'z kelajagini shakllantirish qobiliyatidir. Kambag'allikni samarali bartaraf etish nafaqat dasturlarni ishlab chiqish, balki barqarorlikni oshirish, ishonchni mustahkamlash va inson salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan. O'zbekiston o'zining islohotlar yo'lida davom etar ekan, kambag'allikni qisqartirish bo'yicha chora-tadbirlarning haqiqiy muvaffaqiyati ularning jamiyat ehtiyojlaridan kelib chiqib, adolat, hamjihatlik va umumiy rivojlanish qadriyatlarini qo'llab-quvvatlash qobiliyatiga bog'liq bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibodulloyevich, I. E. (2023). MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 504-507.
2. Nazarali o'g'li, M. S. (2024). O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SIYOSATINING TA'SIRINI TAHLILI. *University Research Base*, 826-828.
3. Muzaffarovich, N. R. (2025). BARQAROR IQTISODIY O'SISH ASOSIDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH MEKANIZMLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(6), 104-114.
4. Tashtanova, D. (2024). MILLIY TARAQQIYOT STRATEGIYASI: O 'ZBEKISTONDA KAMBAG 'ALLIKNI QISQARTIRISH MASALALARI VA XALQARO TAJRIBALAR TAHLILI. *Nordic_Press*, 1(000001).
5. Hamdamov, S. (2024). KAMBAG 'ALLIKNI QISQARTIRISH VA AHOLINI IJTIMOY HIMOYALASHNING MOLİYALASHTIRISH. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 64-66.
6. Amrulloev, D. N., & Alimova, R. X. (2024). KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH ORQALI FAROVONLIKNI OSHIRISH: IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O 'ZGARISHLAR. *TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G 'OYALAR*, 1(1), 417-421.
7. Sultoni, G. (2024). O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish siyosatining ta'sirini tahlil qilish. *Nordic_Press*, 2(0002).
8. Ibrohim G'olibjon o'g, Y. (2024). QISHLOQ XO 'JALIGIDA TADBIRKORLIK TUZILMALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI KAMBAG 'ALLIKNI QISQARTIRISH BORASIDAGI DAVLAT SIYOSATINING AHAMIYATI. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(09), 56-63.